

Nr 29

Utlåtande i anledning av motioner om upphävande av förbudet mot offentlig nöjeställning på vissa kyrkliga helgdagar.

I de likalydande motionerna I: 77 av herrar *Hjorth* och *Paul Jansson* och II: 111 av fru *Thunvall m. fl.* hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om ett slopande av 10 § i 1956 års allmänna ordningsstadga.

Motionerna har remissbehandlats.

Inledning

Enligt 10 § i 1956 års allmänna ordningsstadga får offentlig tillställning inte anordnas på juldagen, långfredagen och påskdagen efter klockan sex på morgonen. För tillställning, vars innehåll och syfte kan anses förenligt med högtidens helgd, kan emellertid undantag medges av länsstyrelsen. Flera bestämmelser i ordningsstadgan syftar till att garantera förbudets efterlevnad. Bl. a. föreskrives att den som bryter mot förbudet skall straffas med dagsböter. Begreppet offentlig tillställning är definierat i 9 §. Därmed avses bl. a. teaterföreställning, konsert, tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, biografföreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag, som anordnas för allmänheten och som inte avses i lagen om allmänna sammankomster.

I förarbetena till 10 § uttalade *föredragande departementschefen* följande (prop. 1956: 143 s. 162).

Vad först angår frågan om förbud mot tillställningar å vissa kyrkliga högtidsdagar torde det liksom hittills böra avse tillställningar å juldagen, långfredagen och påskdagen. Förbudet bör däremot icke avse allmänna sammankomster. Från något håll har föreslagits att offentliga nöjeställningar skall förbjudas nätterna mot de nämnda högtidsdagarna. En sådan utvidgning av förbudsbestämmelsen är jag dock icke beredd att förorda.

När det gäller arten av de tillställningar som bör förbjudas konstaterar utredningen, att samtliga de tillställningar som avses i dess förslag till allmän ordningsstadga torde omfattas av gällande förbudsbestämmelser med undantag dock för konsert och därmed jämförlig tillställning. I enlighet därmed har utredningen föreslagit, att förbudsbestämmelsen skall avse varje *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 9 saml. 1 avd. Nr 29*

offentlig tillställning utom konsert. Jag anser emellertid i likhet med en del remissinstanser, att vissa former av musikunderhållning å ifrågavarande dagar för många människor skulle framstå som direkt stötande. Jag kan därför icke finna tillräckliga skäl att göra särskilt undantag för konserter. Framförande i kyrka av religiös musik torde i regel få anses som en sammankomst för religionsutövning och alltså falla utanför förbudet.

Ett ytterligare skäl för att icke i detta sammanhang skilja på olika slag av offentliga tillställningar är att det, såsom utredningen förordat, synes böra införas möjlighet att under vissa förutsättningar medgiva undantag från förbudet. I motsats till utredningen anser jag att dispens bör kunna meddelas för varje slag av tillställning, såvida dess innehåll och syfte kan anses förenligt med högtidens helgd. En noggrann prövning bör ske i varje särskilt fall och undantagsbestämmelserna bör tillämpas restriktivt. Det blir alltså här fråga om en mycket grannliga prövning från myndigheternas sida. Det är också angeläget att undantagsbestämmelsen tillämpas så likformigt som möjligt. Främst av dessa skäl kan jag icke ansluta mig till utredningens förslag att låta prövningen ankomma på polismyndigheten. Enligt min mening synes prövningen i stället böra ankomma på länsstyrelsen, en uppfattning som också framförts i flera remissyttranden.

Med anledning av en framställning till Kungl. Maj:t från Filmbranschens samarbetskommitté om upphävande av förbudet i 10 § i ordningsstadgan såvitt avsåg biografföreställningar har *justitiekanslern* i remissyttrande 22 februari 1965 bl. a. uttalat att, eftersom gränserna mellan olika former av offentliga tillställningar är flytande, en gränsdragning lätt kan framstå som konstlad och att en omprövning av förbudsbestämmelserna i 10 § är motiverad. Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Motionerna

Till stöd för yrkandet anför motionärerna följande.

Ifrån både kyrkligt håll och frikyrkliga sammanslutningars sida har man varit kritiskt inställd mot detta nöjesförbud på vissa kyrkliga högtidsdagar, som man ansett kunde upphävas. Det har framhållits att allt tvång måste uppfattas som en kränkning av kristendomens grundidéer. De helger det berör innebär ingenting för de flesta och de som det verkligen betyder något för går till kyrkan eller frikyrkolokalen ändå. Det får anses ankomma på kyrkan och de religiösa organisationerna själva att genom upplysning och undervisning försöka få flera människor att sätta sig in i bakgrunden till helgerna och delta i firandet av dessa högtider. En del anser att åtminstone någon dag under året borde vara helt nöjesfri, men ett nöjesförbud i sig självt lockar inte till andakt och gudstjänstbesök. Tvärtom kan den sysslolöshet som ungdomen ofta upplever dessa dagar leda till nöjen av mera tvivelaktig natur. Det kan tilläggas att allmänna ordningsstadgan inte är tillämplig på radio- och televisionsprogrammen. Vi kan inte längre se några skäl tala för att bibehålla nöjesförbudet under dessa kyrkliga helgdagar.

Remissyttrandena

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från rikspolisstyrelsen, Uppsala domkapitel och länsstyrelsen i Stockholms län. Därjämte har tillfälle att avgiva yttrande beretts Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, Folkpartiets ungdomsförbund, Centerns ungdomsförbund, Högerns ungdomsförbund, Sveriges frikyrkoråd, Sveriges kristna ungdomsråd och Frikyrkliga ungdomsrådet.

Motionerna har mottagits mycket välvilligt av remissinstanserna; flertalet anser att 10 § bör upphävas och ingen motsätter sig att frågan blir föremål för utredning.

Rikspolisstyrelsen framhåller att varje dispensförfarande innebär risk för bristande likformighet även om prövningen reserverats för ett fåtal myndigheter och anför vidare att med hänsyn till allmän ordning och säkerhet synes inte några hinder föreligga mot att upphäva 10 §.

Uppsala domkapitel tillstyrker bestämt att förbudet upphäves samt anför vidare följande.

Förbudet mot offentlig nöjestillställning på juldagen, långfredagen och påskdagen saknar otvivelaktigt relevans i ett modernt samhälle. Att genom juridiskt tvång söka värna om de stora kristna högtidernas helgd förefaller knappast förenligt med statens religiösa neutralitet och kan inte heller för kyrkan utgöra ett legitimt intresse. Den kristna evangelieförkunnelsen vädjar till människors fria mottagande i tro, och för dem som tar emot evangelium om Jesus Kristus får de nämnda dagarna givetvis sin särskilda prägel genom hågkomsten av Jesu födelse, död och uppståndelse. Men många människor i vår tid står mer eller mindre främmande för dagarnas religiösa innebörd och värderar dem främst för de tillfällen de kan ge till vila, rekreation och förströelse. Dessa människor bör inte genom en negativ lagstiftning hindras att fritt planera sin fritid. Lika litet som man kan tvinga människor till tro, lika litet finns det anledning att tvinga på dem en bestämd attityd till kyrkliga högtidsdagar.

Länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasätter om förbudet längre har stöd hos folkmajoriteten. Då dessutom förbudet knappast är förenligt med religionsfriheten och ej heller torde ha någon uppgift ur ordningssynpunkt avsluter sig länsstyrelsen till motionernas syfte. Länsstyrelsen lämnar också upplysningar rörande lagrummets tillämpning:

Inkomna ansökningar om undantag från tillställningsförbudet har till den ojämförligt största delen avsett tillstånd till biografföreställning därvid angivits den film som skall visas. Däremot har några dispensansökningar beträffande exempelvis idrottsevenemang inte förekommit. Då förbudet får anses betingat av rent religiösa skäl har regelmässigt yttrande begärts av biskopen i Stockholms stift. Eftersom filmföretagen inskränkt sina ansökningar till att avse filmer med viss religiös anknytning eller eljest av seriös beskaffenhet eller av typen oförarglig familjeunderhållning samt

biskopen med några få undantag ej haft någon erinran mot en dispens har ansökningarna som regel bifallits. Tillståndsmyndigheterna har nämligen ej funnit anledning inta en strängare hållning än som förordats av den högsta lokala kyrkliga myndigheten.

Under år 1967 inkom till överståhållarämbetet 22 och till länsstyrelsen i förutvarande Stockholms län 3 dispensansökningar. Alla utom en — — — gällde tillstånd att förevisa film. Samtliga ansökningar bifölls.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU) anför följande.

SSU delar i princip motionärernas uppfattning om att förbudet bör upphävas. SSU:s ställningstagande grundar sig på, som också anges i motionen, att det bör stå varje människa fritt att välja sysselsättning, även på s. k. kyrkliga dagar. Det bör dock framhållas att SSU:s uppfattning inte grundas på föreställningen att det kommersiella nöjeslivet skulle ha drabbats särskilt hårt av förbudet.

Förhållandet är snarare att framför allt det profana organisationslivet haft och har sämre betingelser än det kommersialiserade nöjeslivet. Ett upphävande av förbudet skulle inte förändra detta. Ett fortsatt förbud kan dock enligt vår mening inte påverka opinionen mot ett mer kyrkligt levnadsätt.

Detta måste, som anges i motionen, ske på andra vägar, exempelvis genom att de religiösa organisationerna själva genom upplysning och undervisning försöker ge människorna möjlighet till ett självständigt ställningstagande. Detsamma torde gälla det profana organisationslivet.

SSU har under en lång tid haft enskilda s. k. kamratfester för medlemmarna på de angivna helgdagarna och funnit att ett stort behov av sammankomster föreligger även under dessa dagar. Det förbud som för närvarande råder får betraktas som otidsenligt och SSU vill instämna i motionärernas krav.

Folkpartiets ungdomsförbund anser att förbudet bör upphävas eftersom det strider mot religionsfriheten samt uttalar vidare följande.

För ensamstående personer känns ofta ensamheten särskilt tung under de stora helgerna med deras karaktär av familjesammankomster. Nöjesförbudet innebär att de ensamståendes problem ökas eftersom de också därigenom förhindras att söka sig till offentliga tillställningar som bio, teater, restauranger etc. för att på ett angenämt och stimulerande sätt fira helgen.

Även *Centerns ungdomsförbund (CUF)* anser att förbudet bör upphävas samt anför:

Förbundet anser att det, i likhet med vad som gäller för årets övriga dagar, måste vara den enskilda människans ensak att avgöra på vilket sätt hon önskar disponera de av förbudet berörda kyrkliga helgdagarna. Som framhålles i motionerna framkommer i vissa sammanhang att allt tvång måste uppfattas som en kränkning av kristendomens grundidé. På samma sätt finns ett motsatsförhållande i nuvarande lagstiftning, ett motsatsförhållande till den religionsfrihet, varom enighet råder. Det är osannolikt att en lagstiftning av aktuellt slag påverkar till en positivare inställning till religionen. Däremot bedömer CUF det som möjligt att förbudet kan försvåra kyrkans möjligheter att upprätthålla goda kontakter med vissa sam-

hällsgrupper. Förbundet anser också, som framhålles i motionerna, att kyrkan och de religiösa samfundet för att möta en ur kyrklig synpunkt negativ inställning har att genom upplysning och undervisning inspirera till ett högtidlighållande av de aktuella helgdagarna i enlighet med kyrkans uppfattning.

Högerns ungdomsförbund lillstyrker en förutsättningslös utredning av frågan men framhåller att utredningen särskilt bör undersöka om det trots allt inte kan finnas motiv för att bibehålla vissa inskränkningar i rätten att anordna offentliga nöjestillställningar, exempelvis sådana som anordnas utomhus å allmän plats. I övrigt anför förbundet följande.

Förbundet delar i stort de i motionen framförda åsikterna. Utan tvivel har synen på de stora kyrkliga helgdagarna hunnit förändras under den tid som förflutit sedan 1956. Vi kan i och för sig inte finna det nuvarande förbudet mot anordnande av publika nöjestillställningar särskilt kränkande. Å andra sidan är det ofrånkomligt, att majoriteten av svenska medborgare idag inte längre betraktar de angivna helgdagarna på annat sätt än vilka lediga dagar som helst och att det nuvarande förbudet därför knappast fyller någon egentlig funktion.

Sveriges frikyrkoråd har den uppfattningen, att en majoritet av Sveriges folk alltjämt tillmäter juldagen, långfredagen och påskdagen en sådan helgd, att de inte endast finner sig i lydelsen av 10 § utan önskar att den bibehålles.

Rådet anser emellertid att frågan bör bli föremål för behandling i samband med kyrka—stat-frågan och anför till stöd härför följande.

Rådet utgår ifrån, att det inom en överskådlig framtid blir nya relationer mellan den svenska staten och trossamfundet. Vi har tagit del av vad 1958 års utredning kyrka—stat (SOU 1967: 45) säger om sön- och helgdagar på s. 546 och följande. Enligt kyrka—stat-utredningen hör det i ett fritt läge tillkomma trossamfundet att själva bestämma vilka helgdagar de vill fira och vilken religiös innebörd de vill ge var och en av dem. Det ankommer då på staten att avgöra vilka dagar, som skall vara arbetsfria.

Även *Sveriges kristna ungdomsråd* och *Frikyrkliga ungdomsrådet* anser i första hand att frågan bör behandlas i samband med kyrka—stat-frågan och hänskjutas till en parlamentarisk utredning som bör få i uppdrag att ta ställning till förhållandet kyrka—stat. Man kan emellertid även tänka sig att frågan om förbudets slopande utredes separat.

Sveriges kristna ungdomsråd uttalar även följande.

I ett demokratiskt samhälle krävs, att respekt visas för olika synsätt. Det kan då inte vara rimligt att hävda ett synsätt på bekostnad av ett annat genom lagtext, så länge det inte rör sig om att gardera samhället och enskilda mot skada. För vår del står det klart att förbudet mot offentliga nöjestillställningar vissa helgdagar inte innebär ett skydd av det slaget. I stället innebär förbudet ett tvång för många att ta hänsyn till en åskådning, som de inte delar eller är likgiltiga för.

Vi anser, att ett tvång av den art, som nöjesförbudet innebär, mer skadar

än gagnar sitt syfte. Därför skulle vi med tillfredsställelse hälsa ett upphävande av förbudet. Samtidigt vill vi understryka, att respekten för olika synsätt också kräver, att man ålägger nöjesarrangörer ansvaret att visa rimlig hänsyn till de kristnas firande av jul- och påskhelgerna, som för kyrkor och samfund intar en central plats i gudstjänstlivet.

Frikyrkliga ungdomsrådet (FUR) anför, utöver vad som ovan återgivits, följande.

Staten skall vara religiöst neutral dvs. staten skall inte ha någon egen religion och inte heller ge något eller några trossamfund speciella privilegier eller särskild statlig sanktion.

Evangeliet är ett fritt erbjudande och det är trossamfundens plikt att förmedla evangeliets budskap till människorna.

Utifrån denna grunduppfattning och vid konstaterandet att vi i dag lever i ett samhälle med olika normsystem, värdesystem, vanor och religiösa övertygelser anser FUR att förbudet mot anordnande av offentlig nöjeställning på vissa kyrkliga helgdagar bör omprövas. Det ankommer på trossamfundet att bestämma vilka dagar dessa vill fira som högtidsdagar. Statens uppgift är att bestämma de dagar, som skall vara arbetsfria och ha karaktär av »allmänna helgdagar». Dessa helgdagar kan med fördel sammanfalla med trossamfundens högtidsdagar. Givetvis kan staten — om den så önskar — med socialt motiv men ej religiöst besluta om att vilken dag som helst på året skall vara fri från offentliga nöjeställningar. Detta är dock ingen religiös fråga.

Det må understrykas, att FUR med denna propå ej på något sätt undervärderar eller ger avkall på de nämnda högtidernas budskap. FUR avser att också i en ändrad situation intensivt söka förmedla detta till samtiden med de möjligheter en rätt tillämpad religionsfrihet ger.

Utskottet

Enligt 10 § allmänna ordningsstadgan är det förbjudet att på juldagen, långfredagen och påskdagen anordna offentlig tillställning såsom t. ex. teaterföreställning, konsert, idrottstävling, danstillställning och cirkusföreställning. Arrangemang inom den normala föreningsverksamheten av enskild karaktär hindras icke av förbudet. 10 § innehåller även en dispensregel enligt vilken länsstyrelsen kan tillåta tillställning, vars innehåll och syfte kan anses vara förenligt med högtidens helgd.

I förevarande motioner hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag rörande upphävande av 10 §. Som framgår av redogörelsen ovan har detta utredningsyrkande från olika utgångspunkter vunnit stöd av samtliga remissorgan.

Vid bedömningen av frågan måste det å ena sidan beaktas att förbudet tjänar att skydda helgriden på de tre största kristna högtidsdagarna mot störande nöjesarrangemang. Det skulle otvivelaktigt av många uppfattas som stötande om offentliga tillställningar med prägel av kommersiell nöjesin-

dustri tillåtes på dessa dagar. Å andra sidan uppfattas förbudet uppenbarligen av många som ett principiellt oriktigt tvång.

Enligt vad utskottet erfarit torde spørgsmålet om förhållandet mellan kyrka och stat och därmed sammanhängande lagstiftning komma att hänskjutas till en parlamentarisk utredning. En sådan utredning torde inom kort tillsättas av Kungl. Maj:t och få till uppdrag att bedriva sitt arbete på grundval av föreliggande betänkanden om relationerna mellan kyrkan och staten. Utskottet utgår ifrån att den genom förevarande motioner väckta frågan härvid kommer under förutsättningslös prövning och anser att något initiativ av riksdagen i ämnet därför icke är påkallat.

Utskottet hemställer,

att förevarande motioner, I: 77 och II: 111, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 april 1968

På första lagutskottets vägnar:

ERIK SVEDBERG

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s)*, Arvidson (h), Ernulf (fp), Schött (h), Ferdinand Nilsson (cp)* och fru Lilly Ohlsson (s);

från andra kammaren: fru Johansson (s), herrar Svensson i Vä (cp), Gustafsson i Borås (fp), Keijer (fp), fru Lindekvist (s), herrar Jönsson i Malmö (s), Fridolfsson i Stockholm (h) och Hansson i Piteå (s)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Erik Svedberg*, fröken *Mattson*, herr *Hjorth*, fru *Lilly Ohlsson*, fru *Johansson*, fru *Lindekvist*, herrar *Jönsson* i Malmö och *Hansson* i Piteå (samtliga s), vilka ansett,

dels att de två sista styckena i utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse.

Även enligt utskottets mening kan det ifrågasättas om det finnes anledning att behålla det ovan nämnda förbudet mot att anordna offentliga till-

ställningar. I likhet med motionärerna anser utskottet därför det vara önskvärt att frågan om upphävande av 10 § allmänna ordningsstadgan göres till föremål för utredning. Vissa remissorgan har framhållit att denna kan ske inom ramen för det arbete som förestår rörande förhållandet kyrka—stat. Utskottet har emellertid inte ansett sig böra närmare överväga hur utredningen lämpligen skall utföras utan anser att det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning härtill.

dels ock att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte med bifall till förevarande motioner, I: 77 och II: 111, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande upphävande av 10 § allmänna ordningsstadgan.